

УДК 33.339.5

JEL classification: C51

Олександр НОВОСЕЛЕЦЬКИЙ

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Острозька
академія», Україна

Email: oleksandr.novoseletsky@oa.edu.uaORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3757-0552>

ResearcherID: ABF-8266-2021

Олеся СЕЛЬВЕСТРУК

Національний університет «Острозька
академія», Україна

Email: olesia.selvestruk@oa.edu.uaORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7563-1024>

© Олександр Новоселецький,
Олеся Сельвеструк, 2021

Отримано: 28.11.2021 р.

Прорецензовано: 13.12.2021 р.

Рекомендовано до друку: 17.12.2021 р.

Опубліковано: 17.12.2021 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Олександр Новоселецький (Україна)

Олеся Сельвеструк (Україна)

МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито сутність поняття «вільна торгівля» та визначено основні інструменти даної політики. Досліджено методику розрахунку індексу свободи торгівлі, проаналізовано динаміку індексу свободи торгівлі України за 2011-2020 роки та динаміку складових даного індексу. Визначення впливу основних факторів на рівень ВВП за допомогою економіко-математичного інструментарію дозволяє сформулювати та запропонувати напрямки підвищення рівня розвитку економіки для України.

Мета. Метою дослідження є оцінка впливу вільної торгівлі на розвиток економіки країни за допомогою методів економіко-математичного моделювання.

Метод (методологія). Для вивчення впливу вільної торгівлі на економічний розвиток країни було побудовано кілька моделей на основі панельних даних. В якості змінної результату було обрано валовий внутрішній продукт, незалежними факторами – обсяги експорту та імпорту, рівень інфляції, чисті прямі іноземні інвестиції, робоча сила та індекс вільної торгівлі. При дослідженні панельних даних були побудовані модель нормальної регресії (об'єднана), модель з фіксованими ефектами та модель з випадковими ефектами. Побудовані моделі було перевірено за допомогою тесту Хаусмана, Бройша-Пагана та Вальда. Проведений порівняльний аналіз результатів моделювання.

Результати. Отримані результати показали високу точність побудованих моделей та показують, що вільна торгівля, виражена індексом свободи торгівлі негативно впливає на економічний розвиток країни, вираженого валовим внутрішнім продуктом.

Новоселецький О., Сельвеструк О. Моделювання впливу вільної торгівлі на економічний розвиток країни. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 4. С. 55-64.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2021.04.055>

Ключові слова: вільна торгівля; свобода торгівлі; індекс свободи торгівлі; тарифні бар'єри; нетарифні бар'єри; панельні дані.

UDC 33.339.5

JEL classification: C51

Oleksandr NOVOSELETSKYI

PhD in Economics,
Associate Professor,
Lecturer,
National University of Ostroh Academy, Ukraine
Email: oleksandr.novoseletskyi@oa.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3757-0552>
ResearcherID: ABF-8266-2021

Olesia SELVESTRUK

National University of Ostroh Academy, Ukraine
Email: olesia.selvestruk@oa.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7563-1024>

© Oleksandr Novoseletskyi,
Olesia Selvestruk, 2021

Received: 28.11.2021

Revised: 13.12.2021

Accepted: 17.12.2021

Online publication date: 17.12.2021

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Oleksandr Novoseletskyi (Ukraine)
Olesia Selvestruk (Ukraine)

MODELLING OF THE IMPACT OF FREE TRADE ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

ABSTRACT

The article reveals the essence of the concept of "free trade" and identifies the main tools of this policy. The method of calculating the index of free trade is studied, the dynamics of the index of free trade of Ukraine for 2011-2020 and the dynamics of the components of this index are analyzed. Determining the impact of key factors on the level of GDP with the help of economic and mathematical tools allows you to form and propose ways to increase the level of economic development for Ukraine. **Purpose.** The aim of the study is to assess the impact of free trade on the development of the country's economy using methods of economic and mathematical modeling.

Method (methodology). To study the impact of free trade on the economic development of the country, several models based on panel data were built. Gross domestic product was chosen as the result variable, with independent factors such as exports and imports, inflation, net foreign direct investment, labor, and the free trade index. In the study of panel data, the normal regression model (combined), the fixed effects model, and the random effects model were constructed. The constructed models were tested using the Hausman, Broysch-Pagan and Wald test. The comparative analysis of modeling results is carried out.

Results. The results showed the high accuracy of the constructed models and show that free trade, expressed by the index of free trade, has a negative impact on the economic development of the country, expressed in gross domestic product.

Novoseletskyi, O., & Selvestruk, O. (2021). Modelling of the impact of free trade on the economic development of the country. *Economic analysis*, 31 (4), 55-64.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2021.04.055>

Keywords: free trade; trade freedom; index of trade freedom; tariff barriers; non-tariff barriers; panel data.

Вступ

Передумовою існування ринкової економіки є наявність економічної свободи, яка характеризує відносини між усіма господарючими об'єктами як такими, що є незалежними у прийнятті рішень. Економічна свобода є початковим етапом і кінцевою метою будь-якої активності суб'єктів господарювання. Показник економічної свободи включає в себе свободи різних сфер діяльності держави, зокрема і свободу торгівлі. З огляду на те, що науковці у своїх працях використовували різноманітні підходи до вивчення впливу вільної торгівлі на економіку країн, обрана проблематика все ще залишається об'єктом дослідження багатьох учених.

Мета та завдання статті

Метою дослідження є оцінка впливу вільної торгівлі на розвиток економіки країни за допомогою методів економіко-математичного моделювання. Основними завданнями дослідження є побудова економетричної моделі впливу вільної торгівлі на економічний розвиток країни, а також висвітлення пропозицій щодо напрямків ефективного розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Економічна свобода є однією із найголовніших умов існування та функціонування ринкової економіки. За своєю суттю, економічна свобода – це здатність особи самостійно управляти своїм майном та працею. З економічної точки зору це свобода суб'єктів господарювання обирати сфери застосування своїх знань та здібностей у межах різних форм власності, привласнювати об'єкти господарювання та обирати способи ведення господарської діяльності. Однією із складових економічної свободи є свобода торгівлі, за допомогою якої можна оцінити відкритість ринків тої чи іншої країни.

Свобода торгівлі або ж вільна торгівля – це політика мінімального втручання держави у розвиток зовнішньої торгівлі в умовах вільних ринкових сил попиту та пропозиції.

Аналізуючи переваги ведення політики вільної торгівлі варто зазначити, що торгівля як така має за мету забезпечити доступ до більшої різноманітності товарів та послуг. Вільна торгівля дозволяє регіонам та компаніям зосередитися на тих товарах або послугах, які вони роблять найкраще. Крім того, міжнародна торгівля збільшує частку компанії на ринку, що призводить до зниження собівартості та підвищення продуктивності, а це, в свою чергу, дозволяє збільшити темпи виробництва.

Невід'ємним наслідком свободи торгівлі є можливість продавати іноземним клієнтам. Торговельні обмеження часто включають пункт, який вимагає від компаній встановити фізичну присутність у країнах, де вони продають. Однак вільна торгівля дозволяє малим підприємствам виробляти всередині країни та експортувати товари в інші країни за таку ж ціну, як і їхні більші конкуренти. Розширення ринків також дозволяє компаніям розширювати номенклатуру продуктів та розробляти нові технології для задоволення підвищеного попиту [1].

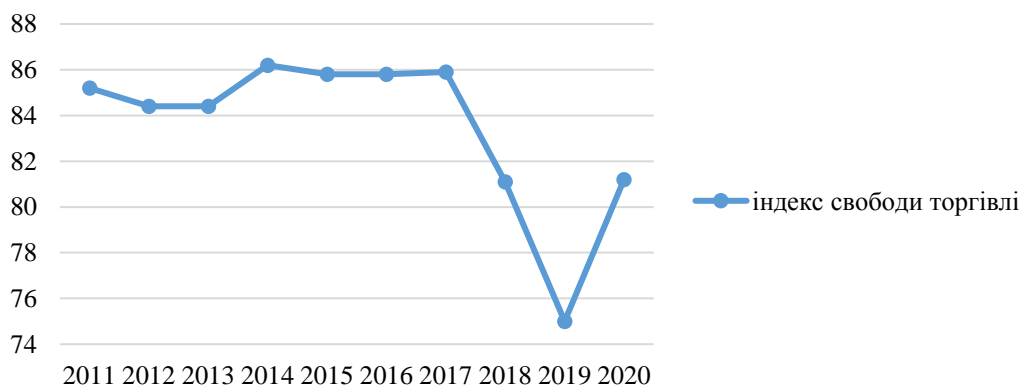
Свобода торгівлі досягається через відсутність тарифних та нетарифних бар'єрів, які впливають на експорт та імпорт товарів та послуг, що зменшує витрати, підвищує ефективність та порівняльну перевагу всіх країн. Свободу торгівлі оцінюють на основі середньозваженої тарифної ставки та нетарифних бар'єрів.

Оскільки різні товари обтяжені різними тарифними ставками, важливість кожної окремої ставки визначається на основі частки імпорту окремих товарів у загальному імпорті.

Таким чином, індекс свободи торгівлі отримують за формулою

$$trade\ freedom_i = \frac{tariff_{max} - tariff_i}{tariff_{max} - tariff_{min}} * 100 - NTB_i, \quad (1)$$

де $trade\ freedom_i$ представляє субіндекс свободи торгівлі в країні i , $tariff_{max}$ та $tariff_{min}$ представляють верхню та нижню межі тарифних ставок (виражених у %), а $tariff_i$ – середньозважена тарифна ставка в країні. Нижня межа – це 0%, а верхня

Рис. 1. Динаміка індексу свободи торгівлі України за 2011-2020 р.р.

Як бачимо, протягом досліджуваного періоду індекс свободи торгівлі декілька разів різко змінював своє значення, а саме у 2018 році значення зменшилось із 85,9 до 81,1. Найнижче значення індексу було зафіксовано у 2019 році та становило 75,0, проте вже у 2020 році воно зросло до 81,2. Найбільше значення спостерігалось у 2014 році, а саме 86,2. Щоб визначити причину падіння значення індексу свободи торгівлі, проаналізуємо динаміку складових даного показника, а саме тарифних та нетарифних торговельних бар'єрів. Дані було отримано за допомогою [4].

На рис. 2 зображено динаміку тарифних торговельних бар'єрів України за 2010-2019 роки, а саме середньозваженої тарифної ставки для усіх товарів, вираженої у відсотках. Середньозважена тарифна ставка – це середнє значення фактично застосовуваних ставок в Україні, зважених на частки імпорту продукції, що відповідають кожній країні-партнеру.

Як бачимо, динаміка середньозваженої тарифної ставки України протягом досліджуваного періоду була досить

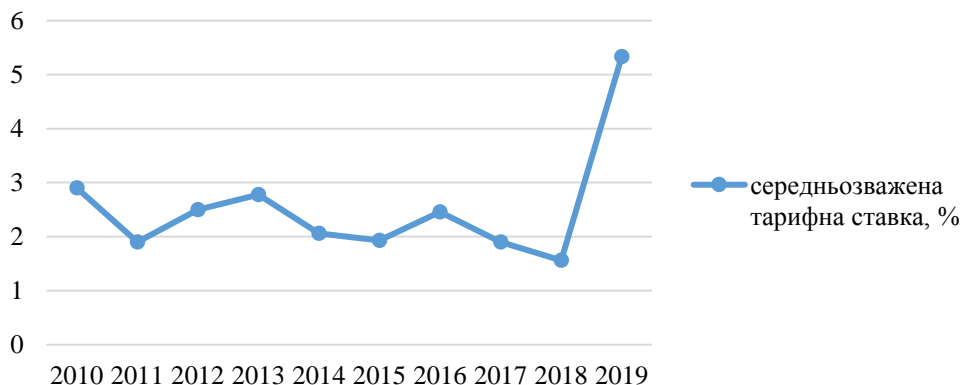
50% вартості імпортних товарів. NTB_i являє собою нетарифний бар'єр країни i та віднімається від базового балу у вигляді штрафу для отримання остаточного балу [2].

Щоб проаналізувати динаміку індексу свободи торгівлі України візьмемо дані за 2011-2020 роки та зобразимо на графіку для кращої візуалізації (Рис. 1). Дані отримано на основі [3].

нестабільною. Найнижче своє значення вона мала у 2018 році, а саме 1,56%, проте вже в наступному році значення середньозваженої тарифної ставки зросло до 5,33% у зв'язку зі збільшенням імпорту товарів та послуг за досліджуваний період.

Динаміку нетарифних торговельних бар'єрів України за 2009-2018 роки зобразимо на рис. 3. Показник «антидемпінгові торговельні бар'єри» охоплює всі остаточні заходи, що діяли на початку 2009 року, а також усі ті, які були розпочаті, введені в дію або відкликані після цього. Антидемпінгові мита накладаються на товари, які вважаються демпінговими та завдають шкоди виробникам конкуруючих товарів у країні-імпортері. Ці мита дорівнюють різниці між експортною ціною товару та його звичайною вартістю.

Санітарні та фітосанітарні заходи – це заходи, що стосуються безпечності харчових продуктів та здоров'я тварин і рослин (санітарні: для здоров'я людей і тварин; фітосанітарні: для рослин і рослинних продуктів).

Рис. 2. Динаміка середньозваженої тарифної ставки України за 2010-2019 р.р.

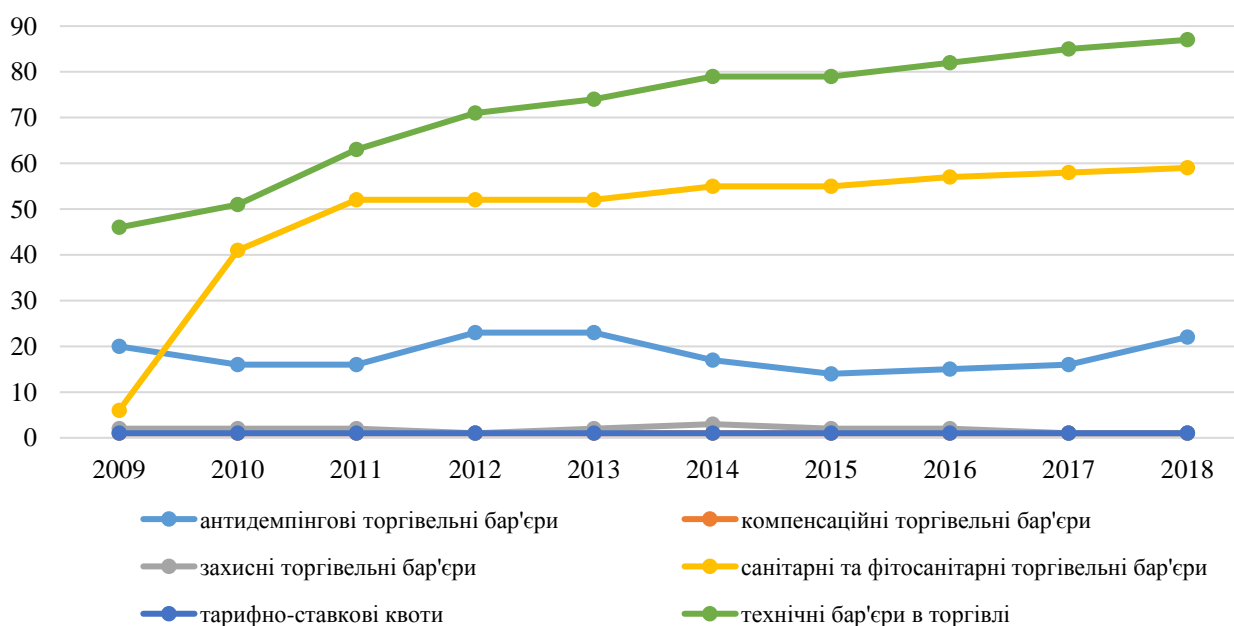
Показник «компенсаційні торговельні бар'єри» охоплює всі остаточні заходи, що діяли на початок періоду дослідження, але не охоплює заходи, які завершилися до цього періоду. Компенсаційні заходи – це дії, які вживає країна-імпортер, зазвичай у формі підвищення мит для компенсації субсидій, наданих виробникам або експортерам у країні-експортері.

Тарифно-ставкові квоти виникають, коли обсяги в межах квоти стягуються нижчими ставками імпортного мита, ніж за межами квоти.

Технічні бар'єри для торгівлі – це правила, стандарти, процедури тестування

та сертифікації, які можуть перешкоджати торгівлі. Угода СОТ про технічні бар'єри для торгівлі спрямована на те, щоб власне ці бар'єри не створювали непотрібних перешкод.

Інші захисні торговельні бар'єри, зокрема щодо збереження платіжного балансу країни, висвітлені у статті 12 Генеральної угоди про тарифи та торгівлю – це юридична угода між багатьма країнами світу, загальною метою якої є сприяння міжнародній торгівлі шляхом зменшення або усунення торговельних бар'єрів, таких як тарифи чи квоти [5].

Рис. 3. Динаміка нетарифних торговельних бар'єрів України за 2009-2018 р.р.

Як можна побачити із отриманого графіка, такі нетарифні торговельні бар'єри як технічні бар'єри в торгівлі, санітарні та фітосанітарні торговельні обмеження зазнали збільшення своїх значень. Тарифно-ставкові квоти як і компенсаційні торговельні бар'єри протягом усього періоду дослідження залишались на однаковому рівні та не зазнавали ніяких змін (мали значення 1). Найбільше значення захисних торговельних бар'єрів спостерігалось у 2014 році, а антидемпінгові торговельні бар'єри мали нестабільну динаміку. Найвищі значення вони мали протягом 2012-2013 років, а найнижче у 2015 році.

У нашому дослідженні ми будемо використовувати панельні дані для перевірки впливу свободи торгівлі на економічний розвиток країни, а саме дані по тридцяти країнах Європи за 2016-2020 роки. Для дослідження впливу свободи торгівлі на економічний розвиток країни було обрано наступні змінні:

y – валовий внутрішній продукт, млн дол. США;

x_1 – обсяг експортованих товарів та послуг, млн дол. США;

x_2 – чисті прямі іноземні інвестиції, млн дол. США;

x_3 – обсяг імпортованих товарів та послуг, млн дол. США;

x_4 – рівень інфляції (індекс споживчих цін), %;

x_5 – кількість робочої сили, чоловік;

x_6 – індекс свободи торгівлі.

Першим етапом дослідження є візуалізація розподілу факторів за допомогою команди `gladder` в програмі `Stata`. Оцінивши отримані результати, перейдемо до нормування та трансформації даних, а саме логарифмування таких змінних як валовий внутрішній продукт, обсяг експортованих та імпортованих товарів та послуг, кількість робочої сили.

За даними кореляційної матриці (Рис. 4) робимо висновок про тісний зв'язок між такими факторними ознаками як обсяг експортованих та імпортованих товарів та послуг, кількість робочої сили.

	lgdp	lexp	foreign_d~v	limp	invers~f	llabor	cubetrade
lgdp	1.0000						
lexp	0.9622	1.0000					
foreign_d~v	0.0628	0.0815	1.0000				
limp	0.9714	0.9970	0.0716	1.0000			
inverse_inf	0.0274	0.0780	-0.0117	0.0749	1.0000		
llabor	0.8475	0.7650	0.0133	0.7982	-0.0315	1.0000	
cubetrade	-0.0571	0.0236	-0.0129	-0.0077	0.0304	-0.2825	1.0000

Рис. 4 Кореляційна матриця

Щоб позбутися мультиколінеарності необхідно виключити ті змінні, які найбільше корелюють між собою, а саме

обсяг імпортованих товарів та послуг та кількість робочої сили. Наступна кореляційна матриця має вигляд:

	lgdp	lexp	foreign_d~v	invers~f	cubetrade
lgdp	1.0000				
lexp	0.9622	1.0000			
foreign_d~v	0.0628	0.0815	1.0000		
inverse_inf	0.0274	0.0780	-0.0117	1.0000	
cubetrade	-0.0571	0.0236	-0.0129	0.0304	1.0000

Рис. 5. Кореляційна матриця після вилучення факторних змінних

Із рис. 5 можемо зробити висновок, що ті незалежні змінні, які лишились, не корелюють між собою (зв'язок між ними є несуттєвим). Крім того, найсильніший вплив на економічний розвиток країни чинить обсяг експортованих товарів та послуг.

За результатами останньої кореляційної матриці ми отримали набір факторів, що будуть включені до нашої моделі. Отже, рівняння регресії має наступний вигляд:

$$y = 1.95 + 1.01 * \ln(x_1) - 7.7 * x_2 - 0.01 * \left(\frac{1}{x_4}\right) - 2.09 * x_6^3 \quad (2)$$

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	149
Model	303.991997	4	75.9979993	F(4, 144)	=	514.46
Residual	21.2720285	144	.14772242	Prob > F	=	0.0000
				R-squared	=	0.9346
				Adj R-squared	=	0.9328
				Root MSE	=	.38435

lgdp	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]
lexp	1.005963	.0222712	45.17	0.000	.9619421 1.049983
foreign_direct_inv	-7.70e-07	9.30e-07	-0.83	0.409	-2.61e-06 1.07e-06
inverse_inf	-.0055872	.0025956	-2.15	0.033	-.0107177 -.0004567
cubetrade	-2.09e-06	5.65e-07	-3.70	0.000	-3.21e-06 -9.72e-07
_cons	1.946359	.4423928	4.40	0.000	1.071936 2.820781

Рис. 6. Модель звичайної регресії

Оскільки така змінна як чисті прямі іноземні інвестиції (foreign_direct_inv) є несуттєвими, адже t-статистика по модулю для цієї змінної з рівнем значимості 5% є менше критичного рівня в 1,976 для нашої моделі, тому з подальшого дослідження ми її виключаємо.

Після виключення змінної прямі іноземні інвестиції модель набула наступний вигляд:

$$y = 1.96 + 1.00 * \ln(x_1) - 0.01 * (1/x_4) - 2.08 * x_6^3 \quad (3)$$

Перевіримо нашу модель на наявність мультиколінеарності за допомогою VIF-тесту (рис. 7):

Variable	VIF	1/VIF
inverse_inf	1.01	0.993097
lexp	1.01	0.993460
cubetrade	1.00	0.998626
Mean VIF	1.00	

Рис. 7. Матриця мультиколінеарності

Отже, в результаті проведеного дослідження було отримано наступні результати: значення VIF фактора для показника рівень інфляції дорівнює $1,01 < 4$, отже мультиколінеарність відсутня. Значення VIF фактора для показника обсяг експортованих товарів та послуг становить $1,01 < 4$, що свідчить про відсутність мультиколінеарності, а для змінної індекс свободи торгівлі – $1,00 < 4$, що також говорить про відсутність мультиколінеарності.

Далі, побудуємо дві моделі: з фіксованими ефектами та з випадковими ефектами. Регресійне рівняння для моделі з фіксованими ефектами виглядає наступним чином:

$$y = 2.12 + 1.01 * \ln(x_1) - 0.01 * (1/x_4) - 2.37 * x_6^3 \quad (4)$$

Регресійне рівняння для моделі з випадковими ефектами має вигляд:

$$y = 1.96 + 1.00 * \ln(x_1) - 0.01 * (1/x_4) - 2.08 * x_6^3 \quad (5)$$

для вибору між моделлю випадковим ефектом та моделлю звичайної регресії (рис. 8):

Для вибору найкращої моделі проведемо Breusch-Pagan Lagrange тест

Breusch and Pagan Lagrangian multiplier test for random effects

lgdp[year,t] = Xb + u[year] + e[year,t]

Estimated results:

	Var	sd = sqrt(Var)
lgdp	2.19773	1.482474
e	.1482116	.3849826
u	0	0

Test: Var(u) = 0

chibar2(01) = 0.00
Prob > chibar2 = 1.0000

Рис. 8. Результати тесту Breusch-Pagan Lagrange

Оскільки значення ймовірності прийняття нульової гіпотези більше 0.01 та становить 1.00 – ми приймаємо нульову гіпотезу, яка стверджує про те, що модель

без ефектів (pooled) краща за модель із випадковими ефектами.

Далі, проведемо тест Хаусмана для вибору між моделлю з фіксованими та випадковими ефектами (рис. 9):

	(b) fe	(B) re	(b-B) Difference	sqrt(diag(V_b-V_B)) S.E.
lexp	1.006951	1.004433	.0025181	.002278
inverse_inf	-.0058752	-.0055489	-.0003263	.0005244
cubetrade	-2.37e-06	-2.08e-06	-2.90e-07	1.97e-07

b = consistent under Ho and Ha; obtained from xtreg
B = inconsistent under Ha, efficient under Ho; obtained from xtreg

Test: Ho: difference in coefficients not systematic

chi2(3) = (b-B)'[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)
= 2.42
Prob>chi2 = 0.4898

Рис. 9. Результат тесту Хаусмана

Оскільки, ймовірність прийняття нульової гіпотези є більшою за 0,05 та становить 0,48, то ми приймаємо її та кажемо, що модель із випадковими ефектами є кращою, ніж модель із фіксованими ефектами.

Також, на основі тесту Вальда проведемо аналіз, яка модель краща: з фіксованими ефектами чи звичайна регресія (Рис. 10).

F test that all u_i=0: F(4, 141) = 0.80

Prob > F = 0.5257

Рис. 10. Результат тесту Вальда

Оскільки p -value > 0.01 та становить 0,53, то ми приймаємо нульову гіпотезу про те, що модель звичайної регресії краща для опису даного явища ніж модель з фіксованим ефектом.

За результатами здійснених тестів можемо зробити висновок, що модель без урахування будь-яких ефектів, тобто звичайна регресія є найкращою.

Побудуємо модель за допомогою функції *robust*, щоб уникнути гетероскедастичності:

$$y = 1.96 + 1.00 * \ln(x_1) - 0.01 * (1/x_4) - 2.08 * x_6^3 \quad (6)$$

Для оцінки отриманої моделі ми провели перевірку на нормальний закон розподілу залишків, правильну функціональну форму та адекватність дійсності. За допомогою тесту Жака-Бера було виявлено, що залишки моделі не розподілені за нормальним законом розподілу. RESET-тест показав, що функціональна форма моделі вибрана правильно, а на основі F-тесту ми зробили висновок, що побудована модель відповідає дійсності. Крім того, коефіцієнт детермінації становить 93%, тобто обрані фактори цілком описують досліджуване явище. Також було зроблено висновок, що вільна торгівля, виражена індексом свободи торгівлі негативно впливає на економічний розвиток країни, вираженого валовим внутрішнім продуктом.

Задля ефективного підвищення рівня економічного розвитку, Україні необхідно виконати ряд завдань, серед яких: покращення бізнес-клімату в державі, підтримка малого та середнього підприємництва, викорінення корупції,

підтримка та розвиток рушійних галузей господарства, а також подолання проблеми трудової міграції українців.

На сьогоднішній день уряд України працює над безліччю реформ для досягнення вищого рівня розвитку економіки. Серед них реформа інфраструктури, енергетики, земельна реформа, реформа підтримки малого та середнього бізнесу. Також, розробляються заходи, спрямовані на створення сприятливих умов для ведення бізнесу, проведення екологічної політики, розвитку оборонно-промислового комплексу. Окремо варто відзначити затвердження Кабінетом Міністрів України Національної економічної стратегії, яка передбачає покращення економічного розвитку нашої держави до 2030 року за допомогою цілей та принципів, описаній в ній за двадцятьма напрямками [6].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Проведене дослідження показало, що економічна свобода, зокрема і свобода торгівлі, є надзвичайно важливим елементом для розвитку економіки України. Проте на основі побудованої моделі було зроблено висновок, що вільна торгівля, виражена індексом свободи торгівлі, негативно впливає на економічний розвиток країни, вираженим валовим внутрішнім продуктом. Наразі для нашої держави пріоритетними завданнями є покращення інвестиційної привабливості, розвиток фінансового сектору, а також проведення ефективної монетарної політики та підтримки українського бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : моногр. : у 2 т. Т. 1 / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Л. Л. Антонюк та ін.; за заг. ред. Д. Г. Лук'яненка, А. М. Поручника. К.: КНЕУ, 2015. 812 с.
2. Свобода торгівлі. URL: <https://www.heritage.org/index/trade-freedom>.
3. Дані по індексу економічної свободи. URL: <https://www.heritage.org/index>

www.econa.org.ua

/explore?view=by-region-country-year&u=637654804733519160.

4. Світовий банк даних. URL: <https://todata360.worldbank.org/reports?country=UKR>.

5. Загальна угода про тарифи та торгівлю. URL: https://www.wto.org/english/ress_e/booksp_e/agrmtseries2_gatt_e.pdf.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження

Національної економічної стратегії на період до 2030 року». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.

REFERENCES

1. Lukyanenko, D. G., Lieutenant, A. M., & Antonyuk, L. L. (2015). *Upravlinia mizhnarodnoju konkurentospromozhnizstiu v umovach globalizacii economichnogo rozvytku* [Management of international competitiveness in the context of globalization of economic development]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
2. Svoboda torgivli. Official site. Retrieved from: <https://www.heritage.org/index/trade-freedom> [in Ukrainian].
3. Dani po indeksu economichnoi svobody [Data on the index of economic freedom]. Official site. Retrieved from: <https://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year&u=637654804733519160> [in Ukrainian].
4. Svitovij bank danyh. Official site. Retrieved from: <https://todata360.worldbank.org/reports?country=UKR> [in Ukrainian].
5. Zagal'na uroda pro tatyfy ta torgivliu. Official site. Retrieved from: https://www.wto.org/english/ress_e/booksp_e/agrmtseries2_gatt_e.pdf [in Ukrainian].
6. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzenia Nacionalnoji economichnoi strategii na period do 2030 roku». Official site. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> [in Ukrainian].